

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο της ζωής μας το γράφουμε καθημερινά. Είναι ένα μακροσκελές ρεπορτάζ. Ένα ρεπορτάζ που ποτέ δεν το παραδίδουμε. Που συχνά μοιάζει τέλειο και έτοιμο για δημοσίευση, ωστόσο, ποτέ δεν είναι. Μια λεξούλα μπορεί να μην ταιριάζει, ένα νόημα να μην αποδίδεται σωστά, ένα συναίσθημα να μη «βγαίνει». Το βιβλίο της ζωής μας συχνά το τσαλακώνουμε, το κοιτάζουμε με απέχθεια ή το βρίσκουμε υπέροχο, το βλέπουμε και γελάμε ή δεν αντέχουμε καν να το κοιτάξουμε.

Και ίσως όλα να ήταν έτσι απλά και ήμερα. Μέχρι που οι σελίδες του ξαφνικά ανακατεύονται, θολώνουν, αλλάζουν γραμματοσειρές και διαστήματα. Τίποτα δεν μοιάζει πια ίδιο.

Δεν υπάρχει τίποτα που να συγκρίνεται με τα συναισθήματα που νιώθεις τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού σου. Και είναι τόσο πολλές οι φορές που θέλεις να φωνάξεις: «Βοήθεια!»

Και τότε, έρχονται οι τίτλοι *Πώς Διδάσκουν οι Γονείς, Επικοινωνία, Τι Δύσκολο Πράγμα!, Ευχάριστο Vs Ωφέλιμο, Τα Παίρνει τα Γράμματα;, Η Κόλαση Είναι οι Άλλοι* (αγαπημένος μου μεταξύ τους!).

Η αλήθεια είναι ότι, όσο έξυπνοι κι αν είμαστε, είναι πολλές οι περιπτώσεις για τις οποίες χρειαζόμαστε μια ώριμη συμβουλή, μια ενθάρρυνση, μια επιστημονική σκέψη.

Πολλές φορές, η απάντηση στα ερωτήματά μας είναι εκεί μπροστά μας, όσο και αν χανόμαστε μέσα σε λαβύρινθους λογικών ή παράλογων σκέψεων. Απλά χρειάζεται μια ψύχραιμη και λογική ανάγνωση. Χρειάζεται να ξαναπάρουμε το μολύβι, που με θυμό και αντίδραση πετάξαμε κάτω, και να ξαναρχίσουμε να γράφουμε.

Δεν ξέρω εσείς, αλλά εγώ έχω πολλές αμφιβολίες. Και σίγουρα θέλω «να αγαπήσει το παιδί μου το σχολείο». Να αγαπήσει τα βιβλία, να αγαπήσει τη γνώση. Να πιάσει με το κεράκι του το μολύβι και να γράψει με ωραία γραμματάκια (για να μην εκνευριστώ πολύ που γράφει άλλα γράμματα μεγάλα και άλλα μικρά και σβήνει και τσαλακώνει τα φύλλα και δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τις μουτζούρες...) και να γράψει κι αυτό στο βιβλίο της δικής του ζωής.

Δεν αξίζει να αναφέρω τα ερωτήματά μου ως μητέρας και ως «ερευνήτριας» του χώρου της εκπαίδευσης επί σειρά ετών. Ο καθένας έχει τα δικά του ερωτήματα να απαντήσει.

Το μόνο που αξίζει να αναφέρω είναι πόσο ασφαλής αισθάνεσαι όταν βρίσκεις μια ώριμη και υπεύθυνη απάντηση. Μια «επιστημονική» απάντηση, που θα έλεγα εγώ, που συνήθισα να αγαπάω τα πανεπιστήμια.

Και το βέβαιο είναι ότι, ακόμη και αν δεν ξέρεις ότι πρέπει να την ψάξεις, όταν τη βρίσκεις ξαφνικά και αναπάντεχα, νιώθεις ηρεμία και ασφάλεια.

Διαβάστε το!

Μάρνου Παπαματθαίου,
δημοσιογράφος για θέματα παιδείας στο *ΒΗΜΑ*

*Στη μητέρα μου,
για το ευ ζην*

*«Εκπαίδευση είναι ό,τι επιβιώνει
όταν έχουν ξεχαστεί όλα όσα μάθαμε».*

– Φρέντερικ Σκίνερ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΑ ΑΚΟΜΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ ΘΑ ΜΕΓΑΛΩΣΩ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ;.....	15
ΠΩΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ	23
ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	38
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΟ ΠΡΑΓΜΑ!.....	49
ΑΓΑΠΗ . . . ΠΙΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΠΡΑΓΜΑ!	58
ΦΟΒΟΣ.....	82
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ.....	90
ΤΑ ΤΡΙΤΕΥΟΝΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ.....	109
ΤΑ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ.....	117
ΑΠΟΤΥΧΙΑ	139
ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ.....	153
ΤΑ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ;	172
ΒΑΘΜΟΘΗΡΙΑ	184
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ VS. ΩΦΕΛΙΜΟ	197
ΙΝΤΕΡΝΕΤ.....	207
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ.....	219
ΤΑΞΙΔΙΑ	230
ΚΡΙΤΙΚΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ	238
ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ.....	258
Η ΚΟΛΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ	273
ΚΟΡΥΦΗ ΣΤΑ ΔΕΚΑΟΧΤΩ!.....	281
ΕΥ ΖΗΝ ΚΑΙ <i>SAVOIR VIVRE</i>	299
Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	309

ΕΝΑ ΑΚΟΜΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ ΘΑ ΜΕΓΑΛΩΣΩ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ;

Όταν έγραψα το βιβλίο *Ως Πότε θα διαβάζω;*, πίστεψα ότι είχα εξαντλήσει το θέμα του σχολείου και πώς αυτό μπορεί να γίνει πηγή χαράς και δημιουργίας, πώς μπορεί να δώσει στους μαθητές εφόδια για να ζήσουν μια καλή ζωή, πώς μπορεί να τους κάνει να το αγαπήσουν· κυρίως, πώς να μην το φοβούνται, να μην τους αγχώνει. Γιατί αυτό συμβαίνει. Υποκρίνονται πως το μισούν, για να μην παραδεχτούν (ούτε στον εαυτό τους) ότι το φοβούνται.

Και μετά, ήρθαν οι ερωτήσεις, τα σχόλια και οι ανησυχίες των μαθητών και κυρίως των γονέων που διάβασαν το βιβλίο μου. Τελικά, οι γονείς αγχώνονται περισσότερο! Όσα μου είπαν, προχώρησαν τη σκέψη μου παραπέρα, και οι κουβέντες μας μου έδωσαν έναυσμα να προσεγγίσω ερωτήματα που δεν είχα σκεφτεί πως μπορεί να απασχολούν σε τέτοιο βαθμό. Η απόπειρα απάντησης σε αυτά τα ερωτήματα οδήγησε στο βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας. Κάθε κεφάλαιο είναι εμπνευσμένο από μια απορία, μια ανησυχία και μια πηγή άγχους πολλών γονέων που μου έγραψαν ή μου μίλησαν.

Η προσπάθεια να μεγαλώσει κανείς ένα παιδί είναι ίσως η πιο δύσκολη, η πιο σύνθετη και η πιο ενδιαφέρουσα εμπειρία που μπορεί να βιώσει ένας άνθρωπος. Και, δυστυχώς, δεν έχει

περιθώρια για πρόβες· δεν υπάρχει μια σχολή γονέων για να σου μάθουν τα βασικά! Υπάρχουν, βέβαια, βιβλία, υπάρχουν περιοδικά, υπάρχουν ιστολόγια, υπάρχουν εκπομπές, υπάρχουν παιδοψυχολόγοι, υπάρχουν παιδίατροι, υπάρχουν παππούδες και γιαγιάδες... Υπάρχουν όλα αυτά και όλοι αυτοί. Θεωρητικά, θα έπρεπε να έχει λυθεί το θέμα, θα έπρεπε να έχουμε καταλήξει. Αντ' αυτού, όμως, φαίνεται πως όσο περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν διαθέσιμες για τους γονείς τόσο πιο πολλά προβλήματα αντιμετωπίζουν στην ανατροφή των παιδιών τους. Όσο περισσότερο προσπαθούν να κάνουν πιο εύκολη τη ζωή των παιδιών τους τόσο πιο δύσκολη γίνεται αυτή. Περίεργο δεν είναι;

Περίεργο είναι, ναι. Και –εμένα τουλάχιστον– δεν μου φτάνει η εξήγηση «Απλώς τώρα το ψάχνουμε περισσότερο». Δεν φταίει που δεν το ψάχναμε παλιά· και να ψάχναμε, δεν θα βρίσκαμε εννιάχρονο με χοληστερίνη πριν από τριάντα χρόνια, ούτε *bullying* στα σχολεία. Διεθνείς εκτιμήσεις κάνουν λόγο για δεκαπλασιασμό του αριθμού των νέων που πάσχουν από κατάθλιψη τα τελευταία πενήντα χρόνια. Κι αν για τη χοληστερίνη και τον καρκίνο φταίνε οι μεταλλαγμένες τροφές ή τα πυρηνικά ατυχήματα, μάλλον είναι τραβηγμένο να φταίνε οι ίδιοι παράγοντες για το *bullying* και την κατάθλιψη – αποκλειστικά τουλάχιστον. Επίσης, δεν μπορεί να αρκούμαστε στη βολική δήλωση «Η ζωή είναι πλέον πιο περίπλοκη» ή στη ρομαντική φράση «Κάποτε τα πράγματα ήταν απλά και αγνά». Η ζωή ήταν πάντα περίπλοκη (με διαφορετικό τρόπο, αλλά περίπλοκη) και τα πράγματα δεν ήταν ποτέ ούτε απλά ούτε αγνά.

Με αφορμή, λοιπόν, το βιβλίο *Ως τότε θα διαβάζω;*, άρχισα να το ψάχνω λίγο παραπάνω και από την πλευρά των γονέων. Και διαπίστωσα αυτό που διαπιστώνω σχεδόν παντού: ακρότητες και παπαγαλία. Ναι, δυστυχώς... Μεγάλο μέρος όσων γράφουν συμβουλές ανατροφής έχουν απλώς παπαγαλίσει ένα βιβλίο ή μία έρευνα και, για να δώσουν το στίγμα τους, παίρνουν το βασικό συμπέρασμα και του δίνουν διαστάσεις που δεν έχει. Αφενός,

όλοι όσοι αναπαράγουν τα επιστημονικά αποτελέσματα δεν είναι επιστήμονες ώστε να τα καταλαβαίνουν πλήρως. Αφετέρου, δεν είναι όλοι όσοι αποφοίτησαν από μια σχολή άξιοι εκπρόσωποί της. Σε ανεπαρκή γιατρό ή σε ανεπαρκή κομμωτή δεν έχετε πέσει ποτέ; Ε, αντίστοιχα υπάρχουν ανεπαρκείς ψυχολόγοι, ανεπαρκείς εκπαιδευτικοί και ανεπαρκείς δημοσιογράφοι.

Η αναπαραγωγή της επιστημονικής έρευνας λειτουργεί όπως η περίπτωση του «χαλασμένου τηλεφώνου». Το θυμάστε το παιχνιδάκι όπου λέει μια πρόταση ο πρώτος παίκτης και, μέχρι να διαδοθεί από στόμα σε στόμα και να φτάσει στον τελευταίο, η πρόταση έχει μετατραπεί σε κάτι εντελώς διαφορετικό; Έτσι δυστυχώς συμβαίνει συχνά και με την εκκλιΐευση των επιστημών. Το αποτέλεσμα είναι να προκύπτουν και να δημοσιεύονται ακραίες και αντιφατικές απόψεις που, παραδόξως, στηρίζονται όλες στο ίδιο ερευνητικό αποτέλεσμα. Προσθέστε σε αυτές και την προσωπική εμπειρία-άποψη γονέων, θείων, φίλων και συναδέλφων – όλοι ξέρουν το «σωστό» και το μοιράζονται (για τον καθένα, βέβαια, το «σωστό» είναι κάτι διαφορετικό). Τις διαβάζει και τις ακούει όλες ένας γονέας, λοιπόν, και μπερδεύεται. «Δεν γίνεται! Τι απ' όλα να κάνω; Ποιο απ' όλα είναι το σωστό;» αναρωτιέται. Και συνήθως προσπαθεί να τα κάνει όλα μαζί, αγχώνεται ο ίδιος και αγχώνει τα παιδιά του περισσότερο. Προσπαθούν όλοι περισσότερο από ποτέ, αλλά το αποτέλεσμα δεν είναι το αναμενόμενο.

Ε, είναι κρίμα. Κρίμα κι άδικο. Και στενοχωριέμαι που το βλέπω. Στενοχωριέμαι περισσότερο για το κομμάτι της εκπαίδευσης, που τη θεωρώ τη σπουδαιότερη κατάκτηση του ανθρώπου και το σπουδαιότερο όπλο του. Στενοχωριέμαι που δεν αξιοποιούμε (όχι τυπικά, ουσιαστικά) όλοι αυτό το μεγάλο προνόμιο της εποχής μας – δηλαδή, τη δυνατότητα να μορφωθούμε. Από τη μια, οι μαθητές, παρά τις ανέσεις και τα εφόδια που τους δίνονται, δεν απολαμβάνουν το σχολείο και το απαξιώνουν λέγοντας πως δεν τους χρειάζεται. Από την άλλη, οι γονείς κατηγορούν

τους δασκάλους και το εκπαιδευτικό σύστημα για ένα σωρό ελλείψεις και ανεπάρκειες και αναζητούν απεγνωσμένα τρόπους να αγαπήσει το παιδί τους το διάβασμα και τη μελέτη. Στερούνται όλοι χρόνο και χρήματα προκειμένου να τα επενδύσουν στην εκπαίδευση των παιδιών, αλλά η επένδυση δεν αποδίδει. Επί της ουσίας, δεν αποδίδει.

Γι' αυτό, δεν πρόκειται να διαβάσετε ένα ακόμα βιβλίο που θα παρουσιάζει παρερμηνευμένα και τραβηγμένα κάποια άποψη. Ο στόχος του βιβλίου είναι να ανακαλύψουμε την ουσία. Μαζί. Τα καλά βιβλία δεν δίνουν συμβουλές ούτε συνταγές· δίνουν τροφή για σκέψη και προβληματισμό, φωτίζουν πτυχές που δεν έχουμε σκεφτεί μόνοι μας. Σε αυτό το βιβλίο, λοιπόν, θα έχετε την ευκαιρία να κοιτάξετε το ρόλο των γονέων στην εκπαίδευση στρατηγικά και να ανακαλύψετε όχι ένα κομμάτι της αλήθειας, αλλά ολόκληρη την αλήθεια. Θα διαβάσετε για συσχετισμούς που δεν είναι εύκολα αντιληπτοί, συσχετισμούς ανάμεσα σε συμπεριφορές που μοιάζουν απολύτως ασύνδετες, σχέσεις εξάρτησης ανάμεσα σε αιτίες και αποτελέσματα, που ίσως δεν φαντάζεστε ότι μπορεί να υπάρχουν.

Αν ρίξετε μια ματιά στα περιεχόμενα, θα δείτε πως περιλαμβάνουν από αναμενόμενα και πολυσυζητημένα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης θέματα, όπως η αποτυχία, μέχρι απολύτως απρόσμενα, όπως το *savoir vivre*, καθώς και κάποιους νεολογισμούς, όπως τα τριτεύοντα μαθήματα. Μην απορήσετε, δεν είναι εκτός θέματος – για το σχολείο μιλούν όλα. Για το πώς το σχολείο θα γίνει για το παιδί σας μια εμπειρία δημιουργική, ευχάριστη και ωφέλιμη. Βλέπετε, δεν είναι απλό ή μονοδιάστατο πράγμα η εκπαίδευση ενός ανθρώπου, πόσο μάλλον η μόρφωσή του. Δεν επηρεάζεται από μόνο έναν παράγοντα, ώστε να έχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα αν φροντίσουμε μόνο αυτόν. Δεν μπορεί να υπάρχει μια απλή απάντηση για ένα τόσο σύνθετο ερώτημα!

Σας υποσχέθηκα ολόκληρη την αλήθεια. Η αλήθεια δεν περιορίζεται στη μελέτη, το φροντιστήριο και τις εξετάσεις, δεν

περιορίζεται καν στον φυσικό χώρο του σχολείου. Η αλήθεια ξεκινάει στο πρώτο «Γιατί, μαμά;» και καταλήγει... Ε, δεν καταλήγει. Η αλήθεια φτάνει όπου τη φτάσει ο καθένας μας – κι έχει πάντα κι άλλο. Δεν είναι, λοιπόν, διαφορετική ούτε ασύνδετη η παρουσία ενός παιδιού στο σχολείο από την παρουσία του στο σπίτι του. Δεν ζει πολλές διαφορετικές ζωές – ζει μία, την ίδια σε κάθε περίπτωση. Δεν μπορεί να είναι χαλαρό και δημιουργικό τη μισή μέρα, αν δεν είναι έτσι και την υπόλοιπη μισή, αν δεν είναι έτσι και τη νύχτα που κοιμάται, αν δεν είναι έτσι και τα Σαββατοκύριακα.

Σας υποσχέθηκα ολόκληρη την αλήθεια. Η αλήθεια δεν είναι μόνο πολιτικώς ορθή· έχει και κομματάκια που αποφεύγουμε να λέμε δημοσίως, έχει και κομματάκια που δεν μας αρέσουν και τα ξεχνάμε. Ζητώ συγγνώμη εκ των προτέρων αν κάποια στιγμή σας φέρω σε δύσκολη θέση. Δεν έχω τέτοια πρόθεση· τρέφω απεριόριστο σεβασμό στο ρόλο σας και στέκομαι με αγάπη και θαυμασμό απέναντι σε όσους μεγαλώνουν ένα παιδί. Αν διαβάσετε μέχρι το τέλος, θα δείτε ότι η θέση στην οποία τελικά σας βάζω είναι πιο εύκολη από εκείνη που έχετε γνωρίζοντας μόνο τα πολιτικώς ορθά κομματάκια.

Σας υποσχέθηκα ολόκληρη την αλήθεια. Η αλήθεια δεν είναι προνόμιο μίας επιστήμης, η αλήθεια είναι διεπιστημονική. Μην ξαφνιαστείτε αν από τα μαθηματικά πηγαίνουμε στην κοινωνιολογία κι από τη λήψη αποφάσεων στη γυμναστική. Όσο δικό μας είναι το μυαλό τόσο δικό μας είναι και το σώμα μας. Όσο ανάγκη έχουμε το ένα τόσο ανάγκη έχουμε και το άλλο. Θυμηθείτε πως, στην αρχή τους, όλες οι επιστήμες ήταν κάτω από την ομπρέλα της φιλοσοφίας. Τις «σπάσαμε» για να τις μελετήσουμε σε βάθος και να τις καταλάβουμε. Εξακολουθούν να συνδέονται, όμως. Κι εξακολουθούν να είναι όλες απαραίτητες (σε διαφορετικό βαθμό, σύμφωνα) για τη σφαιρική κατανόηση οποιουδήποτε θέματος.

Σας υποσχέθηκα ολόκληρη την αλήθεια. Δεν ισχυρίζομαι, βέβαια, ότι την ξέρω όλη. Η αλήθεια δεν είναι μόνο απαντήσεις

– δεν είναι καν κυρίως απαντήσεις. Η αλήθεια είναι ερωτήσεις. Ολόκληρη η αλήθεια συνοδεύεται πάντα από ένα ή περισσότερα «Γιατί;». Η παραίνεση «Κάνε αυτό» δεν λέει τίποτα. Το χρήσιμο είναι «Κάνε αυτό, επειδή...». Η μεγαλύτερη φιλοδοξία μου, γράφοντας το βιβλίο αυτό, είναι να σας δώσω αρκετές ερωτήσεις, ώστε να μπορείτε να ανακαλύψετε την αλήθεια σε κάθε περίπτωση. Μόνοι σας. Και να προσαρμόζετε την υπάρχουσα γνώση στην εξειδικευμένη περίπτωση που έχετε να διαχειριστείτε. Μπορεί να χρησιμοποιήσει κανείς την ίδια αρχή για εντελώς διαφορετικούς λόγους ή ακόμα και για αντίθετους στόχους. Αρκεί να έχει κατανοήσει την ίδια την αρχή, και όχι απλώς να έχει μάθει μία από τις εφαρμογές της.

Γιατί όλη την αλήθεια; Επειδή είναι ο μόνος τρόπος για να ελέγχετε αυτά που κάνετε, να παίρνετε συνειδητές αποφάσεις για το παιδί σας (μαζί με το παιδί σας), να διακρίνετε συσχετισμούς έμμεσους αλλά καθοριστικούς, να γνωρίζετε τις προσδοκίες που ρεαλιστικά δικαιούστε να έχετε ώστε να μη βρίσκεστε προ εκπλήξεως, να μην απογοητεύεστε, να μην νιώθετε αδύναμοι και σε αδιέξοδο. Επειδή όταν έχει κανείς τον έλεγχο της ζωής του, μπορεί να χαλαρώσει και να την απολαύσει. Και στη συνέχεια να χαλαρώσει και τα παιδιά του, ώστε να απολαύσουν κι αυτά τη ζωή τους. Ολόκληρη η αλήθεια διώχνει το φόβο και μας επιτρέπει να αισθανθούμε ασφαλείς και να δημιουργήσουμε.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό που είναι διαφορετικό σε αυτό το βιβλίο (ή έστω πολύ πιο έντονο) απ' ό,τι σε άλλα είναι πως πραγματικά λέει *τι μπορούν να κάνουν οι γονείς* για να βοηθήσουν τα παιδιά τους –ή να μην τα εμποδίσουν– να αναπτύξουν μια υγιή και επωφελή σχέση με το σχολείο. Συνήθως, όταν κάποιος ρωτάει «Τι να κάνω ώστε να πείσω κάποιον τρίτο να κάνει ή να νιώσει κάτι;» εννοεί «Τι να πω;» ή «Ποιο κόλπο να χρησιμοποιήσω;». Ψάχνει μια λύση που θα πρέπει να εφαρμοστεί στην ουσία από τον άλλον. Σε αυτό το βιβλίο, το βάρος της εφαρμογής πέφτει στους ίδιους τους γονείς. Αν πραγματικά θέλετε να βοηθήσετε

τα παιδιά σας, τότε η στάση και η συμπεριφορά στις οποίες πρέπει να εστιάσετε είναι οι δικές σας, όχι οι δικές τους. Οι όποιες αλλαγές σε εκείνα θα επέλθουν έμμεσα.

Δεν θα σας προτείνω, για παράδειγμα, να τους πείτε πως δεν πρέπει να δίνουν σημασία στους βαθμούς αλλά στη γνώση. Θα σας ζητήσω να το πιστέψετε οι ίδιοι και να το εφαρμόσετε στην καθημερινή σας επαφή με τα παιδιά και τους γύρω σας. Δεν θα σας προτείνω να περιορίσετε τη χρήση του Ίντερνετ στα παιδιά σας. Θα σας ζητήσω να μάθετε να το χρησιμοποιείτε πολύ καλά οι ίδιοι, ώστε να διδάξετε στη συνέχεια τη σωστή χρήση του στα παιδιά σας και να μπορείτε να ελέγχετε διακριτικά την ασφάλειά τους χωρίς απαγορεύσεις και υπερβολές.

Έγραψα το πρώτο μου βιβλίο για να διώξω το άγχος των μαθητών· και σε αυτούς, μισές αλήθειες λένε. Αυτό το γράφω για να διώξω το δικό σας άγχος, αγαπητοί γονείς. Όσο μπορεί να διώξει το άγχος ένα βιβλίο. Ξέρετε, πολλά από τα μηνύματα που λαμβάνω αναφέρουν μεταξύ άλλων: «Το σκεφτόμουν κι εγώ αυτό, αλλά δεν τολμούσα να το πω!» Πόσο συχνά αφήνουμε τη συνήθεια ή την επικρατούσα άποψη να κυριαρχήσουν στη λογική μας και να θέσουν σε αμφισβήτηση αυτό που βλέπουμε, αυτό που καταλαβαίνουμε, αυτό που νιώθουμε και πιστεύουμε! Υπερβολικά συχνά.

Το δυσκολότερο πράγμα που χρειάστηκε να κάνω στη ζωή μου –και χρειάζεται ακόμα– είναι να μην αφήνω τους φόβους, τις αμφιβολίες, τις συνταγές και την πεπατημένη των άλλων να θολώνουν την κρίση μου και να με αποτρέπουν από την προσπάθεια να πραγματοποιήσω τα όνειρά μου και να ζήσω τη ζωή μου όπως νομίζω πως μου ταιριάζει. Είναι το δυσκολότερο που χρειάζεται να κάνετε κι εσείς. Όταν όλοι γύρω σου λένε Α, είναι πολύ δύσκολο να τους αμφισβητήσεις. Είναι πιο εύκολο να αμφισβητήσεις τον εαυτό σου που λέει Β. Ελπίζω αυτό το βιβλίο να σας προσφέρει μια νέα οπτική κι έναν εναλλακτικό τρόπο σκέψης.

22 Μαρίνα Ψιλούτσικου

Εύχομαι καλή ανάγνωση... Εύχομαι στο τέλος αυτού του βιβλίου να νιώθετε απαλλαγμένοι από το άγχος και να πείτε κάτι ανάλογο με αυτό που μου έγραψε πριν από δύο χρόνια μια μαθήτριά, αφού διάβασε το πρώτο μου βιβλίο: «Πριν το πιάσω στα χέρια μου, νόμιζα ότι για να έχεις ένα τέλειο βαθμό, χρειάζονται ατέλειωτες ώρες μελέτης και, συνεπώς, ατέλειωτες ώρες κούρασης. Όταν τέλειωσα το βιβλίο σας, όλος αυτός ο σκεπτικισμός μου καταρρίφθηκε!»

Θέλω από καρδιάς να ευχαριστήσω όλους τους μαθητές, τους γονείς, τους δασκάλους και τους δημοσιογράφους που, με τις ερωτήσεις και τα σχόλιά τους, πήγαν τη σκέψη μου παραπέρα και με οδήγησαν στη συγγραφή του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας.

Θα είναι μεγάλη μου χαρά να λάβω και τα δικά σας σχόλια στην ηλεκτρονική διεύθυνση mpsiloutsikou@gmail.com.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων

Μαρίνα Ψιλούτσικου